

Małgorzata Szwejkowska
Wydział Nauk Społecznych
Akademia Ekonomiczno – Humanistyczna
w Warszawie
ul. Okopowa 59
01-043 Warszawa

Warszawa, 20 maja 2024 roku

Recenzja rozprawy doktorskiej
LL.M Carola Bader
pt. *Money Laundering and Terrorist Financing. Task and obligations of the financial sector in a global system*
napisanej pod kierunkiem prof. dr iur. Winfried Huck and dr Pawel Kowlaski

1. Uwagi wstępne

Na podstawie uchwały Rady Instytutu Prawa SWPS w Warszawie została wyznaczona jako recenzent w przewodzie doktorskim **LL.M Carola Bader**.

Recenzja stanowi ocenę przedłożonej rozprawy pt. *Money Laundering and Terrorist Financing. Task and obligations of the financial sector in a global system* przez pryzmat przesłanek wskazanych w treści art. 187 ust. 2 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym (Dz. U. z 2022, poz. 574, t.j.). Tym samym zadaniem recenzenta jest ustalenie czy przedmiotowa dysertacja stanowi oryginalne rozwiązanie problemu badawczego, a także poziomu wiedzy teoretycznej Kandydatki oraz ma stanowić weryfikację umiejętności samodzielnego prowadzenia badań naukowych.

Do recenzji przedłożono maszynopis obejmujący 157 stron tekstu, opatrzonego przypisami. W tekście nie zamieszczono tabel i wykresów. Maszynopis obejmuje dodatkowo wykaz bibliograficzny liczący 29 stron. Opracowanie zostało przygotowane na dobrym poziomie tak pod względem językowym jak też technicznym.

2. Wybór tematu pracy

Odnosnie wyboru tematu pracy należy zaznaczyć, że nie jest to wybór oryginalny. Zagadnieniu prania brudnych pieniędzy i finansowania terroryzmu poświęcono bardzo wiele uwagi tak w literaturze krajowej jak i zagranicznej. Oczywistym jest, że wymienione patologiczne zjawiska wpływają destabilizująco tak na gospodarki poszczególnych państw jak

też globalną sytuację ekonomiczną oraz stwarzają ryzyko dla bezpieczeństwa w regionie i na świecie. Poza sporem jest, że przestępcy w tym celu wykorzystują nowe rozwiązania technologiczne, np. z wykorzystaniem nowych form cyfrowych aktywów. Pranie pieniędzy i finansowanie terroryzmu przy wykorzystaniu Internetu ma charakter ponadgraniczny i z pewnością wymaga współpracy międzynarodowej. Zapobieganie i zwalczanie tych zjawisk na szczeblu krajowym jest dalece niewystarczające.

Temat pracy broni się właśnie z tego względu, że odnosi się do współpracy transgranicznej z uwagi na fakt, że w polskim systemie prawa brakuje opracowania poświęconemu przedmiotowemu zagadnieniu na gruncie rozwiązań stosowanych w niemieckim systemie prawnym. Do celów komparatystyki prawniczej zatem opracowanie to może być z powodzeniem wykorzystane.

Odnosnie dokonanego wyboru tematyki pracy badawczej należy zauważyć, że Doktorantka w żadnej części pracy nie wyjaśniła w trafny i przekonujący sposób dlaczego podjęła się przedmiotowej problematyki do opracowania. Ogólnikowe stwierdzenie, że licząca się tak na poziomie regionalnym jak i światowym gospodarka Niemiec zagrożona jest zjawiskiem prania brudnych pieniędzy jak też finansowaniem terroryzmu nie stanowi dostatecznego motywu wyjaśniającego potrzebę prowadzenia badań w tym obszarze przez Autorkę. W dysertacji założono, że stanowić ona będzie opracowanie przeglądowe, syntetyzujące dotychczas zaprezentowane w literaturze przedmiotu poglądy, także w odniesieniu do rozwiązań międzynarodowych. Następnie na tej podstawie Doktorantka sformułowała jedną ogólną hipotezę badawczą, polegającą na założeniu zidentyfikowania kluczowych problemów, zagrożeń oraz słabych ogniw związanych z zapobieganiem i zwalczaniem patologicznych zjawisk, jakimi są pranie brudnych pieniędzy i finansowanie terroryzmu w niemieckim systemie prawnym, z elementami analizy regulacji międzynarodowych i wątkiem komparatystycznym (dotyczy Stanów Zjednoczonych). Autorka przeprowadziła weryfikację tak sformułowanej hipotezy badawczej na każdym etapie swojej pracy. Brakuje jednak precyzyjności w określeniu zarówno do samej hipotezy, jak też mankamentem jest brak wyodrębnienia pytań szczegółowych.

3.Struktura pracy oraz zawartość poszczególnych rozdziałów

Rozprawa obejmuje pięć rozdziałów merytorycznych, zwieńczonych bardzo syntetyczną konkluzją (s. 155-157). Struktura pracy jak i poszczególnych rozdziałów jest uporządkowana i logiczna, poszczególne rozdziały mają podobny zakres objętościowy, co wskazuje, że tematyka została proporcjonalnie podzielona na części i nie można zarzucić

Doktorantce aby wybranemu zagadnieniu poświęciła jakościowo więcej uwagi niż pozostałym. Wywód rozpoczyna krótki wstęp, nie wnoszący wiele do pracy, a następnie rozdział II dedykowany zagadnieniom definicyjnym. Ma on charakter porządkujący i uznać należy, że zadanie to zostało zrealizowane, bowiem faktycznie wszystkie kwestie ważne zostały zidentyfikowane oraz objaśnione, w tym wzajemna zależność pomiędzy praniem brudnych pieniędzy a zjawiskiem finansowania terroryzmu. Inna rzecz, że zabieg ten przeprowadzono w nader syntetyczny sposób.

Kolejny merytoryczny rozdział pracy (III) dotyczy środków zwalczania prania brudnych pieniędzy i finansowaniu terroryzmu na szczeblu międzynarodowym oraz europejskim. Autorka tę część pracy postanowiła wzbogacić o regulacje niniejszej tematyki w Stanach Zjednoczonych oraz w Niemczech, nie dostrzegając, że pierwszy z tych wątków nie łączy się w żadnym zakresie z tematyką rozdziału, drugi zaś stanowi zasadniczy przedmiot rozprawy, w konsekwencji nie ma potrzeby aby został zsyntetyzowany w ramach rozdziału III pracy. Omówione kwestie nie są także pogłębione i sprowadzają się w zasadzie do przytoczenia najważniejszych aktów prawnych, w tym norm niemieckiego kodeksu karnego, bez uzupełnienia o poglądy dotyczące ich interpretacji wyrażane w doktrynie oraz w judykaturze. Podrozdział poświęcony regulacjom obowiązującym w Stanach Zjednoczonych nie nosi charakteru naukowego lecz ma cechy popularnonaukowe, jest nieistotny dla wyводу. Autorka powinna usunąć ten podrozdział przed oddaniem pracy do druku, albowiem merytorycznie odstaje on na niekorzyść od pozostałych części pracy. Usunięty materiał mógłby zostać w przyszłości wykorzystany (ale tylko jako punkt wyjścia) do opracowania artykułu naukowego gdyby Doktorantka miała potrzebę dokonania rzetelnych badań komparatystycznych. Wskazać przy tym należy, że LL.M. Carola Bader nie wyjaśniła dlaczego wybrała system prawny Stanów Zjednoczonych do omówienia w pracy, nie dostrzegła także braku zachowania proporcji pomiędzy bardzo lakonicznym i niewiele wnoszącym fragmentem dedykowanym rozwiązaniom stosowanym w Stanach Zjednoczonych a obszerną analizą badawczą systemu prawnego Niemiec w wybranym obszarze. Gdyby dostrzegła tę rażącą dysproporcję uświadomiłaby sobie, że włączenie pobocznego wątku komparatystycznego do pracy nie może przynieść dla rozprawy efektu dodatniego.

W czwartym rozdziale rozprawy Autorka analizuje czynniki ryzyka związane z występowaniem opisywanych zjawisk w Niemczech wraz ze środkami służącymi minimalizacji lub eliminacji tych ryzyk. Identyfikuje specyficzne obszary, w których najczęściej dochodzi do nadużyć np. obrót nieruchomościami, wymianę handlową międzynarodową, wyłudzenia podatków, płatności gotówkowe, transakcje z wykorzystaniem

walut wirtualnych itp. Jednocześnie omawia i wyjaśnia konkretne środki przewidziane przez normy prawne w niemieckim systemie normatywnym, które mają zapobiegać i zwalczać te zjawiska. Rozdział jest niezwykle interesujący i sprawnie opracowany.

W ostatnim V rozdziale pracy jego Autorka postawiła sobie ambitne zadanie ustalenia i zaproponowania takich rozwiązań, które zwiększyłyby efektywność metod i środków przeciwdziałania i zwalczania finansowania terroryzmu oraz prania brudnych pieniędzy. Ten ambitny cel okazał się jednak dla Doktorantki zbyt dużym wyzwaniem albowiem nie formułuje ona żadnych nowych zaleceń, które nie byłyby już uprzednio w literaturze przedmiotu rekomendowane. Powszechnie w tym obszarze akcentuje się potrzebę zwiększania przepływu informacji pomiędzy odpowiednimi instytucjami (np. poprzez tworzenie i współdzielenie baz danych) w tym na szczeblu pomiędzy państwami, wykorzystywania nowych technologii celem usprawnienia identyfikacji zagrożeń, poprawę modelu zarządzania instytucji odpowiedzialnych za identyfikację i zwalczanie tych zagrożeń, projektowanie i szacowanie wystąpienia określonych ryzyk, prowadzenie audytów czy też zwiększenie nakładów budżetowych. Rozdział ten bez wątpienia w większej mierze niż na analizie przepisów obowiązującego prawa lub formułowaniu wniosków *de lege ferenda* nawiązuje do metod, sposób zarządzania ryzykiem i ich implementacji w obszarach zagrożonych wystąpieniem opisywanych przez Autorkę patologicznych zjawisk.

Całość problematyki została przez Autorkę w syntetyczny sposób zrekapitulowana, elementy podsumowania zawierają także rozdziały IV i V, zatem należy stwierdzić, że Doktoranta zaakcentowała w pracy najważniejsze wnioski z przeprowadzonych przez siebie badań.

Podsumowując należy stwierdzić, że struktura pracy jest poprawna i logiczna i stanowiła dobry punkt wyjścia do prowadzenia rozważań. Jednakże zrealizowanie zaproponowanych w poszczególnych rozdziałach pracy badań naukowych i opracowanie wyodrębnionych zadań badawczych ocenić należy jako zaledwie poprawne. Rozprawa stanowi w zasadniczej części kompilację poglądów prezentowanych w literaturze przedmiotu, z rzadka w judykaturze. W niewielkiej części stanowi własną i pogłębioną refleksję Autorki odnośnie prezentowanej tematyki. Dysertacja ma charakter interdyscyplinarny, w dużej części jest opisem możliwych mechanizmów przestępnego prania brudnych pieniędzy oraz finansowania terroryzmu (analiza kryminalistyczna). Rozprawa zawiera także zalecenia dotyczące współdziałania różnego rodzaju instytucji występujących na poziomie regionalnym, państwowym i międzynarodowym zajmujących się zwalczaniem patologicznych zjawisk, które zostały w pracy przedstawione. Doktoranta skupia się na rekomendacjach odnoszących się do skutecznego egzekwowania przepisów i procedur. W najmniejszym stopniu praca zawiera

elementy z zakresu prawa. W konsekwencji nie wyodrębnienia z hipotezy badawczej uszczegóławiających ją zagadnień szczegółowych rekomendacje Doktorantki w zakresie identyfikowania luk w systemie prawnym Niemiec czy też zmian w przepisach zostały sformułowane na wysokim stopniu ogólności, co koresponduje z nader ogólną hipotezą badawczą. W konsekwencji prowadzi to Autorkę dysertacji do konkluzji, że wymagane jest usprawnienie instrumentów zapobiegania i zwalczania praniu brudnych pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu na różnych szczeblach. Tego rodzaju wnioski można wywieść w zasadzie w każdej pracy doktorskiej, bez względu na obrany temat badawczy. Opracowanie to jednak broni się z uwagi na podjęcie się przez Autorkę zadań z zakresu definicji pojęć legalnych, gruntownego opracowania tematyki zwalczania i zapobiegania praniu brudnych pieniędzy i finansowaniu terroryzmu na szczeblu międzynarodowym oraz państwowym (przykład Niemiec).

6. Konkluzja

Recenzowana rozprawa doktorska, pomimo wszystkich wskazanych powyżej mankamentów spełnia przesłanki dla rozpraw doktorskich opisane w art. 187 ust. 2 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym (Dz. U. z 2022, poz. 574, t.j.). W związku z powyższym wnoszę o dopuszczenie Doktorantki do dalszych etapów postępowania w ramach przewodu doktorskiego.